

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СФЕРИ ДІЇ ЗАКОМУ УКРАЇНИ «ПРО ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ»

Парута Ю.І.,
здобувач

*Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені Ф.Г. Бурчака
Національної академії правових наук України*

У статті досліджуються правові аспекти визначення сфери дії Закону України «Про громадські об'єднання». Зазначається, що «розмиті» межі застосування аналізованого Закону є наслідком не досить чіткого визначення поняття «громадське об'єднання». На підставі аналізу чинного законодавства, Реєстру громадських об'єднань та цивілістичної доктрини сформульовано висновок про те, що Закон України «Про громадські об'єднання» повинен поширюватися на суб'єктів, визначених цим Реєстром, та благодійні товариства. Акцентовується увага на тому, що професійні спілки, їх об'єднання, організації роботодавців, асоціації кредитних спілок та інші об'єднання, визначені Реєстром громадських об'єднань, є окремими видами громадського об'єднання.

Ключові слова: непередприемницьке товариство, громадське об'єднання, громадська організація, громадська спілка, професійна спілка, організація роботодавців, асоціація кредитних спілок, політична партія.

Парута Ю.И. / ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СФЕРЫ ДЕЙСТВИЯ ЗАКОНА УКРАИНЫ «ОБ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОБЪЕДИНЕНИЯХ» / Научно-исследовательский институт частного права и предпринимательства им. Ф. Г. Бурчака Национальной академии правовых наук, Украина

В статье исследуются правовые аспекты определения сферы действия Закона Украины «Об общественных объединениях». Отмечается, что «размытые» границы применения рассматриваемого Закона являются следствием недостаточно четкого определения понятия «общественное объединение». На основании анализа действующего законодательства, Реестра общественных объединений и цивилистической доктрины сформулирован вывод о том, что Закон Украины «Об общественных объединениях» должен распространяться на субъектов, определенных этим Реестром, и благотворительные общества. Акцентируется внимание на том, что профессиональные союзы, их объединения, организации работодателей, ассоциации кредитных союзов и другие объединения, определенные Реестром общественных объединений, являются отдельными видами общественного объединения.

Ключевые слова: непередприемательское общество, общественное объединение, общественная организация, общественный союз, профессиональный союз, организация работодателей, ассоциация кредитных союзов, политическая партия.

Paruta Y.I. / LEGAL PROBLEMS OF DEFINING THE SCOPE OF THE LAW OF UKRAINE «ON PUBLIC ASSOCIATIONS» / Research Institute of Private Law and Entrepreneurship FG Burchak National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Ukraine

The article deals with legal aspects of the definition of the scope of the Law of Ukraine «On Public Associations». It is noted that «blurry» borders of application of this law is a result of not quite clear «public association» definition's. It is argued that the clear definition of the scope of the law is extremely important because in the future this law will determine the legal status of certain entities. Based on the analysis of the current legislation, the Registry of public associations and civil law doctrine formulated conclusion that the Law of Ukraine «On Public Associations» should apply to entities defined by the Registry, and charitable society. Focused on the fact that public organizations, public unions, the association of credit unions, professional unions, their associations, organizations of employers, associations of employers' organizations, creative unions, political parties, international non-governmental organizations are separate types of public associations. The public associations for orientation (children's, youthful, female and others) must act within the framework of such public associations as public organization or public union. The article is not denied that the legal status of individual types of public associations shall be regulated by special laws, but it is stated that in order to ensure consistency and proper legal regulation is necessary regulatory legal act, which will determine the basic principles of their activity. Examines why the law does not apply to religious organizations, self-regulatory organization, association of local authorities and their associations, other non-entrepreneurial legal entities. On the basis of the analysis proposed amendments to existing legislation.

Key words: non-entrepreneurial legal entities, a public association, a public organization, a public union, a trade union, an association of credit unions, a political party.

Визначаючи сферу дії нормативно-правового акта, законодавець має визначити, на які правовідносини він поширюється та відносини за участю яких суб'єктів цей Закон регулює. Якщо звернутися до ст. 2 Закону України «Про громадські об'єднання» (надалі – ЗУ «Про громадські об'єднання»), то, на перший погляд, може видатися, що зауважень до неї виникати не повинно, тому що в ній визначено, на яких суб'єктів Закон поширюється, а на яких – ні. Зокрема, цим Законом визначається, що він поширюється на громадські об'єднання. Проте дефініція громадського об'єднання, подана ЗУ «Про громадські об'єднання», не відзначається однозначністю розуміння, а за умови відсутності переліку видів громадського об'єднання залишається незрозумілим, на яких конкретно суб'єктів він поширюється. З огляду на зазначене вважаємо, що потрібно чітко прописати в такому Законі, на які суб'єкти сфера його дії поширюється.

Така невизначеність сфери дії ЗУ «Про громадські об'єднання» приводить до певних протиріч. Як приклад можна навести неоднозначне розуміння сфери поширення вищенаведеного Закону на професійні спілки. Так, Державна реєстраційна служба України у своєму роз'ясненні «Щодо сфери дії Закону України «Про громадські об'єднання» вказує, що Закон не містить положень, які би визначали його поширення на правовідносини щодо утво-

рення, реєстрації, діяльності та припинення професійних спілок, а тому вони визначаються Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [1]. Але ж у ЗУ «Про громадські об'єднання» немає прямої вказівки на те, що він не поширюється на професійні спілки. А в п. 1 ст. 2 цього Закону закріплено, що він поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань, а отже, Державна реєстраційна служба України не відносить професійні спілки до громадських об'єднань. Така позиція суперечить ч. 3 ст. 36 Конституції України, в якій визначено, що професійні спілки є громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності. Звісно, ніхто не заперечує, що саме спеціальний Закон покликаний регулювати особливості правового статусу професійних спілок, та й, взагалі, це законодавчо підтверджується ч. 3 ст. 2 ЗУ «Про громадські об'єднання», в якій окреслено, що особливості регулювання суспільних відносин у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення окремих видів громадських об'єднань можуть визначатися іншими законами.

Хочемо зазначити, що якщо використовувати підхід, запропонований Державною реєстраційною службою, то за такою логікою ЗУ «Про громадські об'єднання» поширюватиметься на громадські організації та громадські

спілки, оскільки ч. 2 ст. 1 цього Закону визначено, що це організаційно-правові форми громадського об'єднання, і також на неурядові організації інших держав та міжнародні неурядові організації (надалі – іноземні неурядові організації), тому що вони діють на території України на підставі ЗУ «Про громадські об'єднання». А на всі інші громадські об'єднання не поширюватиметься, бо в Законі немає вказівки на те, що він на них поширюється. Це, на нашу думку, приводить до невиправданого звуження сфери дії ЗУ «Про громадські об'єднання».

Отже, можна констатувати неналежний стан визначення сфери дії ЗУ «Про громадські об'єднання», неоднозначність поглядів щодо підпадання під сферу дії Закону конкретних видів об'єднань та несприятливість цього для побудови цілісної групи таких непідприємницьких товариств, як громадських об'єднань зі статусом юридичної особи. Саме тому видається, що такого підходу вкрай недостатньо і питання сфери дії ЗУ «Про громадські об'єднання» потребує подальшої деталізації.

Варто додати, що окремі аспекти сфери дії ЗУ «Про громадські об'єднання» розглядалися в доктрині цивільного права в рамках монографії «Правове регулювання некомерційних організацій в Україні» [2], проте комплексного аналізу сфери дії ЗУ «Про громадські об'єднання» у вітчизняній науковій думці не здійснювалося.

У зв'язку з вищевказаним у межах цієї статті сформульовано такі завдання даного дослідження: 1) визначити, на яких суб'єктів поширюється ЗУ «Про громадські об'єднання»; 2) проаналізувати, з яких причин ЗУ «Про громадські об'єднання» не поширює своєї дії на суб'єктів, визначених у ч. 2 ст. 2 цього Закону; 3) на підставі проведеного аналізу запропонувати внесення відповідних змін до чинного законодавства.

Конкретне визначення сфери поширення Закону є важливим питанням при створенні нового законодавчого акта, тому що в подальшому такий Закон визначатиме правове становище певних суб'єктів права. І при їх створенні, діяльності та припиненні вони знатимуть, на які норми законодавства спиратися. На жаль, поки що можемо констатувати, що ЗУ «Про громадські об'єднання» недостатньо чітко визначає, на що він поширюється. Із його змісту зрозуміло тільки те, що він поширюється на громадські організації, громадські спілки та іноземні неурядові організації.

Для того щоб зрозуміти, які суб'єкти суспільного життя є громадськими об'єднаннями, варто звернутися до Реєстру громадських об'єднань (надалі – Реєстр), який був створений на виконання ст. 17 ЗУ «Про громадські об'єднання» з метою обліку громадських об'єднань та забезпечення загального доступу до інформації про громадські об'єднання.

Так, Реєстром виокремлюються такі види громадських об'єднань: асоціація кредитних спілок; відокремлений підрозділ іноземної неурядової організації; громадська організація; громадська спілка; організація роботодавців; об'єднання організацій роботодавців; профспілка; організація профспілок та об'єднання профспілок.

Уже з першого погляду можна зауважити, що між положеннями ЗУ «Про громадські об'єднання» та Реєстром є певні невідповідності, оскільки перший визначає громадську організацію та громадську спілку як організаційно-правові форми громадського об'єднання, а другий виділяє їх як види громадського об'єднання. Вважаємо, що варто погодитися з підходом, запропонованим у Реєстрі, тому що ми можемо говорити про окрему організаційно-правову форму, якщо організація має хоча б одну відмінність за такими критеріями, як: особливості організаційної структури, способи отримання майна, відповідальність, форми участі в цивільному обороті. Якщо ж вони збігаються, то можна говорити тільки про окремі види організацій у межах однієї організаційно-правової форми [3, с. 174]. У

даному ж випадку громадські організації та громадські спілки відрізняються тільки за суб'єктним складом.

Для того щоб зрозуміти, чому ці види об'єднань включені до Реєстру та чому на них повинен поширюватися ЗУ «Про громадські об'єднання», необхідно проаналізувати, що вони собою являють. При цьому наперед зауважимо, що не будемо зупинятися на громадській організації, громадській спілці та відокремленому підрозділі іноземної неурядової організації, адже поширення на них ЗУ «Про громадські об'єднання» прямо випливає з його положень.

Першим суб'єктом, який виділяється в Реєстрі за видом, є асоціація кредитних спілок. Загальні засади визначення їх правового статусу закріплено в ст. 24 Закону України «Про кредитні спілки». Цим Законом передбачається можливість створення на добровільних засадах асоціації кредитних спілок, метою яких є координація їхньої діяльності, надання взаємодопомоги та захист спільних інтересів. Така мета не містить у собі елементів майнової зацікавленості, а тому асоціації цих спілок були віднесені до окремого виду громадських об'єднань. Вважаємо, що це цілком правильно, оскільки вони наділені певними особливостями, а саме: учасниками такої юридичної особи можуть бути тільки кредитні спілки, щодо кількісного складу учасників висувається певна квота, вони не можуть займатися підприємницькою діяльністю, але вправі виступати засновниками суб'єктів підприємницької діяльності для виконання своїх статутних завдань [4]. Закономірно, що юридична особа, яка наділена цими специфічними рисами, не може бути охоплена таким видом громадського об'єднання, як громадська спілка, а тому є окремим видом громадського об'єднання.

Про професійні спілки йшлося раніше, але не згадувалося про організації та об'єднання професійних спілок. Організації роботодавців відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» є організаційними ланками профспілки, які визначені її статутом і діють у межах повноважень, наданих статутом та цим Законом. Варто додати, що профспілки, їх організації та об'єднання набувають статусу юридичної особи не з моменту державної реєстрації, як інші громадські об'єднання, а з моменту затвердження відповідного статуту [6]. Водночас питання надання статусу юридичної особи організації профспілок видається сумнівним, оскільки цивільне право не передбачає створення в середині однієї юридичної особи ще однієї юридичної особи. Фактично виходить, що організація профспілки існує в середині професійної спілки, є її організаційною ланкою, і статутом професійної спілки визначається, які вона має права. Це, вважаємо, не відповідає цивілістичним засадам щодо створення та діяльності юридичних осіб приватного права, а тому організацію професійних спілок не варто виокремлювати як окремий вид громадського об'єднання. Інша справа щодо об'єднання професійних спілок, які можуть створюватися професійними спілками та їхніми організаціями (згідно з положеннями законодавства, однак ми вважаємо, що їх можуть створювати тільки професійні спілки) з метою виконання статутних завдань профспілки. Вони також не можуть мати своєю основною метою одержання прибутку. Наприклад, Статутом Авіадиспетчерського об'єднання профспілок передбачається така мета діяльності – представлення інтересів і захист прав членських організацій, координація їхніх колективних дій, сприяння єдності профспілкового руху, представництво й захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок, яких вони об'єднують, в органах державної влади, інших державних установах та організаціях, в органах місцевого самоврядування, у відносинах із роботодавцями, їх організаціями та об'єднаннями, а також з іншими об'єднаннями громадян залежно від самої професійної спілки. Крім того, Статутом Авіадиспетчерського об'єднання профспілок передбачено, що майно, активи та

кошти не підлягають розподілу між членами і використовуються для забезпечення виконання статутних завдань, Авіадиспетчерське об'єднання профспілок не несе відповідальності за зобов'язаннями його членів, а, відповідно, вони не відповідають за зобов'язаннями такої юридичної особи, при припиненні його діяльності майно після розрахунків із кредиторами використовується на статутні або благодійні цілі, а отже, не розподіляється між засновниками [5]. На підставі цього можемо стверджувати, що об'єднання профспілок також є громадським об'єднанням.

Виділяються ще й такі види громадських об'єднань: організації роботодавців та об'єднання організацій роботодавців. Відповідно до норм Закону України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» вони є неприбутковими громадськими організаціями, які створюються з метою представництва, захисту прав і законних інтересів роботодавців у соціальній, економічній, трудовій та інших сферах, у тому числі в їх відносинах з іншими сторонами соціального діалогу. Таким чином, із законодавчої конструкції випливає, що організації роботодавців та об'єднання організацій роботодавців є громадськими об'єднаннями, тому на них повинен поширюватися ЗУ «Про громадські об'єднання».

Вид громадського об'єднання як критерій пошуку в Реєстрі не є єдиним, бо ще в ньому виділяють такий критерій, як спрямованість. Зокрема, до таких громадських об'єднань відносять: дитячі, жіночі, із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС, козацького спрямування, молодіжні, національних та дружніх зв'язків, об'єднання інвалідів, об'єднання ветеранів, об'єднання охорони пам'ятників історії та культури, творчі об'єднання, освітні або культурно-виховні, правозахисні, професійні, фізкультурно-спортивні та інші. У Реєстрі не наводиться вичерпний перелік громадських об'єднань за спрямованістю, що, вважаємо, є позитивною тенденцією, адже однозначно визначити громадські об'єднання неможливо, оскільки їхня чисельність постійно зростає та вони функціонують у різноманітних сферах суспільного життя. Водночас хочемо зауважити, що об'єднання за спрямованістю повинні діяти в межах таких видів громадських об'єднань, як громадська організація та громадська спілка, тому що недоцільно виділяти їх як окремі види громадських об'єднань. Бо, поперше, відбуватиметься розпорошення правового регулювання, а, по-друге, це створюватиме ще більшу плутанину при регулюванні їх правового статусу.

Серед громадських об'єднань за спрямованістю можна виокремити творчі об'єднання. Необхідно додати, що творчі об'єднання ще за часів Радянського Союзу виділялися як самостійні види громадських організацій [7, с. 263]. Така думка побутує й тепер: наприклад, М. В. Менджул стверджує, що, хоча Законом України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» прямо не визначено творчі спілки громадськими організаціями, вони є особливим видом громадських організацій [8, с. 33]. Таку позицію автора оцінюємо схвально.

Також вважаємо, що ЗУ «Про громадські об'єднання» повинен поширюватися на благодійні товариства, які є видом благодійної організації. Аналізований Закон не може поширюватися на благодійні організації, оскільки окремими її видами є установа та фонд. А ЗУ «Про громадські об'єднання» визнає громадське об'єднання зі статусом юридичної особи неприбутковим товариством. Тобто Закон може регулювати відносини тільки за участю такої організаційно-правової форми юридичної особи, як товариство, а не як установа чи фонд. Із цього приводу влучним потрібно назвати висловлювання Ю. Н. Філатової, що «вбачалося б логічним застосування організаційно-правової форми громадської організації чи громадської спілки до благодійних організацій, які утворюються на засадах членства і є товариствами, а на рівні Закону про благодійну діяльність урегулювання особливостей ство-

рення, діяльності та припинення благодійних організацій, які утворюються у формі установи» [2, с. 217]. Крім того, О. Ю. Лівіна стверджує, що благодійні організації не слід ототожнювати із громадськими організаціями, оскільки вони є самостійним видом юридичних осіб [9, с. 8].

Проаналізувавши Реєстр та деякі положення цивільно-правової доктрини, вважаємо, що ЗУ «Про громадські об'єднання» повинен поширюватися на суб'єктів, визначених Реєстром, адже вони є видами громадського об'єднання, а відповідно до ч. 1 ст. 2 цього Закону він поширює свою дію на громадські об'єднання, а також на благодійні товариства.

Визначивши, на яких суб'єктів поширюється аналізований Закон, вважаємо за необхідне також проаналізувати, чому він не поширюється на політичні партії, релігійні організації, неприбуткові товариства, що утворюються актами органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання, саморегуляційні організації, організації, що здійснюють професійне самоврядування, та неприбуткові товариства (які не є громадськими об'єднаннями), утворені на підставі інших законів.

І. М. Кучеренко висловила припущення, що з прийняттям 5 квітня 2001 р. Закону України «Про політичні партії» постало питання про необхідність вилучення норм щодо регулювання правового статусу політичних партій із чинного тоді Закону України «Про об'єднання громадян» [7, с. 260]. Із цим можна погодитись, адже дублювання одних і тих самих правових норм у різних законодавчих актах не є позитивним явищем. Однак чи доцільно було виключати зі сфери дії ЗУ «Про громадські об'єднання», який фактично є своєрідним « правонаступником » Закону України «Про об'єднання громадян», політичні партії, питання спірне. Звернемося до напрацьованих цивілістів. Так, І. М. Капталан указує на те, що політичні партії – це лише один із видів громадського об'єднання [10]. Г. О. Кудрявцева стверджує, що політичні партії доцільніше було би розглядати в рамках громадського об'єднання, яке засноване на членстві [11, с. 37]. Н. Ю. Філатова вказує, що політичні партії фактично нічим не відрізняються від громадських організацій і є їх різновидом [2, с. 169]. Отже, науковці більш схильні до тієї думки, що політичні партії є громадськими об'єднаннями. Та все ж хочемо зазначити, що політичні партії мають свої особливості, через які їх необхідно визнавати не видом громадської організації, а нарівні з громадською організацією – видом громадського об'єднання. Тому варто погодитися з тим, що підхід, обраний законодавцем щодо політичних партій в ЗУ «Про громадські об'єднання», є «непомірно високим і приводить до цілковитої безсистемності у сфері унормування неприбуткових товариств» [2, с. 169].

Щодо релігійних організацій хочемо зазначити наступне: згідно із Законом України «Про свободу світогляду та релігійні організації» релігійні організації мають свою систему суб'єктів. До такої належать: релігійні громади, управління й центри, монастирі, релігійні братства, місійно-просвітські товариства, духовні навчальні заклади, релігійні об'єднання, що складаються із зазначених релігійних організацій. І навіть більше, крім властивої їм системи суб'єктів, вони мають свій склад та устрій, систему права, органи церковного управління, судові органи тощо. Тому релігійні організації є самостійним видом неприбуткових товариств [2, с. 277]. Таку ж позицію займає А. М. Садков, який стверджує, що недопустимо поєднувати громадські та релігійні організації, оскільки вони володіють значною специфікою за цільовим призначенням, способом створення та організаційною структурою [12, с. 46]. Серед вітчизняних дослідників однодумцями із цього приводу слід назвати В. І. Борисову та В. Ф. Піддубну [13, 14].

ЗУ «Про громадські об'єднання» також не поширюється на невідприємницькі товариства, які утворюються актами органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування; асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань. Це зумовлено тим, що такі суб'єкти є юридичними особами публічного права, а отже, утворюються не на засадах добровільності, а на підставі розпорядчого акту Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

У юридичній літературі обґрунтовується позиція про те, що саморегульовані організації є окремим видом невідприємницьких товариств. Однією з причин того, що ЗУ «Про громадські об'єднання» не поширюється на них, є те, що на членів такої організації може покладатися додаткова майнова відповідальність [2, с. 384, 390]. Це суперечить правовим нормам щодо громадських об'єднань, оскільки п. 6 ст. 3 ЗУ «Про громадські об'єднання» встановлюється, що члени громадського об'єднання не відповідають за його зобов'язаннями, а відповідно, і громадське об'єднання не повинно відповідати за зобов'язаннями його членів.

З приводу п. 6 ч. 2 ст. 2 ЗУ «Про громадські об'єднання» хочемо додати, що надане законодавцем уточнення «невідприємницькі товариства (які не є громадським об'єднаннями) утворені на підставі інших законів», є не досить коректним, оскільки питання, чи є певне об'єднання громадським, чи ні, є дискусійним, а це призвело до того, що громадські об'єднання не визнаються такими, бо їх утворення та діяльність передбачається іншим Законом. Та все ж законодавчо, що цей Закон не поширюється на інші невідприємницькі товариства, через те що їм притаманна своя специфіка.

На підставі здійсненого аналізу можемо стверджувати, що в основному законодавець пішов правильним шляхом, визначивши, на які суб'єкти не поширюється характеризований нормативно-правовий акт. Проте не можемо погодитися з тим, що він не поширюється на політичні партії, оскільки вважаємо, що вони є видом громадського об'єднання.

На основі проведених наукових пошуків вважаємо, що ЗУ «Про громадські об'єднання» повинен поширюватися на:

- громадські організації,
- громадські спілки,
- політичні партії,
- професійні спілки,
- об'єднання професійних спілок,
- організації роботодавців,
- об'єднання організацій роботодавців,
- творчі спілки,
- асоціації кредитних спілок,
- іноземні неурядові організації,
- благодійні товариства.

Необхідно зазначити, що ці суб'єкти, крім благодійних товариств, не можуть існувати як громад-

ські організації чи громадські спілки, а повинні виділятися нарівні з ними як окремі види громадського об'єднання. Щодо благодійного товариства, то хочемо зазначити, що воно повинно визначатися не як громадське об'єднання, а існувати в системі благодійних організацій, але ЗУ «Про громадські об'єднання» має на них поширюватися з метою забезпечення єдиного концептуального підходу. У межах громадської організації та громадської спілки необхідно виділяти відповідні їх підвиди, такі як молодіжні та дитячі громадські організації, із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС, козацького спрямування, національних та дружніх зв'язків, об'єднання інвалідів, об'єднання ветеранів, об'єднання охорони пам'ятників історії та культури, освітні або культурно-виховні, правозахисні, професійні, фізкультурно-спортивні та інші.

Не можна заперечити, що більшість із суб'єктів, на які має поширюватися ЗУ «Про громадські об'єднання», регулюються спеціалізованими законами, але вони існують безсистемно, а систематизувати їх можливо лише в тому випадку, якщо буде функціонувати єдиний нормативний акт, що визначатиме загальні засади їх діяльності, а спеціалізовані закони не суперечитимуть йому і визначатимуть особливості правового статусу певного виду громадського об'єднання. Крім того, вважаємо, що цивільно-правовий статус громадських об'єднань недостатньо врегульований у спеціалізованих нормативно-правових актах. З цього приводу підтримуємо А. М. Кокотова, який вважає, що принципові моменти правового статусу громадських організацій логічно фіксувати в загальному законі про громадські організації, тоді як спеціалізовані закони можна було б зосередити, по-перше, на деталізації інших (тих, які не знайшли свого закріплення в Законі про громадські організації), конституційних положень щодо таких об'єднань, по-друге, на врегулюванні специфічних питань їхньої діяльності [15, с. 20]. Щоправда, дослідник висловлюється з точки зору конституційного права, але не бачимо причин, які б унеможлилювали застосування такої тези з точки зору цивільного права.

На підставі здійсненого дослідження пропонуємо ч. 1 ст. 2 ЗУ «Про громадські об'єднання» доповнити таким реченням: «У межах цього Закону під громадським об'єднанням слід розуміти громадські організації, громадські спілки, політичні партії, професійні спілки, об'єднання професійних спілок, організації роботодавців, об'єднання організацій роботодавців, творчі спілки, асоціації кредитних спілок, іноземні неурядові організації. Іншими законами можуть передбачатися окремі види громадських об'єднань».

Відповідно, необхідно виключити політичні партії з переліку тих суб'єктів, на які досліджуваний Закон не поширюється, а п. 6 ч. 2 ст. 2 викласти в такій редакції: «Невідприємницьких товариств (які не є громадськими об'єднаннями, крім благодійних товариств), утворених на підставі інших законів».

ЛІТЕРАТУРА

1. Лист Державної реєстраційної служби України від 05.10.2012 року № 345/812-8 Щодо сфери дії Закону України «Про громадські об'єднання» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pon.cn.ua/lyst-derzhavnoji-rejestratsijnoi-sluzhby-schodo-sfery-diji-zakonuprohromadski-ob-jednannya/>
2. Правове регулювання некомерційних організацій в Україні : монографія [Текст] / [І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Борисова, О. П. Печений та ін. ; за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої]. – Х. : Право, 2013. – 480 с.
3. Гражданское право: учебник в 3 т. Т.1 [Текст] / [под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого]. – М., – 2001. – с. 633.
4. Про кредитні спілки: Закон України [прийнятий 20. 12. 2001 р.] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>
5. Статут Авіадиспетчерського об'єднання профспілок // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://adps.in.ua/wp-content/uploads/2011/09/Статут-Обеднання-АДОП.pdf>
6. Про професійні спілки, їх права та гарантії їх діяльності: Закон України [прийнятий 15. 09. 1999 р.] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>
7. Кучеренко І. М. Організаційно – правові форми юридичних осіб приватного права [Текст] : дис. доктора юрид. наук : 12.00.03 / Ірина Миколаївна Кучеренко. – К., 2004. – 468 с.

8. Менджул М. В. Створення окремих невідприємницьких товариств в Україні [Текст] / М. В. Менджул // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 3 (125). – С. 30–35.
9. Літвіна О. Ю. Правове положення благодійних організацій в Україні [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. Ю. Літвіна. – Харків, 2003. – 21 с.
10. Капталан И. М. К определению понятия политической партии как субъекта гражданского права [Текст] / И. М. Капталан // Вестник Пермского университета. – 2012. – № 4 (18). – С. 83–87.
11. Кудрявцева Г. А. Гражданско-правовой статус общественных объединений [Текст] / Г. А. Кудрявцева // Государство и право. – 2005. – № 3. – С. 34–41.
12. Садков А. Н. Можно ли признать религиозную организацию организационно – правовой формой? [Текст] / А. Н. Садков // Новая правовая мысль. – 2006. – №1. – С. 45–48.
13. Борисова В. І. Релігійні організації як невідприємницькі юридичні особи [Текст] / В. І. Борисова // Проблеми цивільного права та процесу : матеріали міжнар. наук. – практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (23 трав. 2009 р.). – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – С. 17–19.
14. Піддубна В. Ф. Релігійні організації як суб'єкт цивільних правовідносин [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В. Ф. Піддубна – Харків, 2008. – 22 с.
15. Кокотов А. Н. О статусе общественных организаций [Текст] / А. Н. Кокотов // Правоведение. -1993. – № 3. – С. 19–28.

УДК 347.78(045)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕЄСТРАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Циверенко Г.П.,
к.ю.н., доцент кафедри права,
начальник міжнародного відділу

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

Дану статтю присвячено дослідженню особливостей реєстрації авторського права в Україні. Визначено перелік об'єктів авторського права, та прописана чітка процедура реєстрації авторського права.

Обґрунтовується необхідність удосконалення законодавчої бази у сфері реєстрації авторського права для більш безпечної реалізації своїх прав автором.

У статті чітко визначені проблемні питання, які існують на сьогоднішній день у сфері реєстрації авторського права та запропоновано декілька шляхів подолання цих проблем.

Ключові слова: авторське право, об'єкти авторського права, правова охорона, чинне законодавство, літературний твір, Інтернет-сайт, комп'ютерна програма.

Циверенко Г.П. / АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГИСТРАЦИИ АВТОРСКОГО ПРАВА В УКРАИНЕ / Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля, Украина

Данная статья посвящена исследованию особенностей регистрации авторского права в Украине. Определен перечень объектов авторского права и прописана четкая процедура регистрации авторского права.

Обосновывается необходимость усовершенствования законодательной базы в сфере регистрации авторского права для более безопасной реализации своих прав автором.

В статье четко определены проблемные вопросы, которые существуют на сегодняшний день в сфере регистрации авторского права и предложено несколько вариантов разрешения существующих проблем.

Ключевые слова: авторское право, объекты авторского права, правовая охрана, действующее законодательство, литературное произведение, Интернет-сайт, компьютерная программа.

Civerenko G.P. / CURRENT COPYRIGHT REGISTRATION PROBLEMS IN UKRAINE / Dnepropetrovsk' university name Alfred Nobel, Ukraine

This article is devoted to features of copyright registration in Ukraine. Defines the list objects of copyright and spelled out an accurate procedure for copyright registration.

Substantiates the necessity of improvement legislative base in the field of copyright registration for safer exercising its rights by the author. In the article clearly identified problem questions which exist today in the sphere of copyright registration and invited several options to solve the described problems.

Copyright protects the rights of the creators of original works, whether published or unpublished, including literary, dramatic, musical, artistic, and other intellectual works. This right was first established by the Constitution, «to promote the Progress of Science and useful Arts, by securing for limited Times to Authors and Inventors the exclusive Right to their respective Writings and Discoveries».

Liability for copyright infringement belongs to the person who actually commits the infringement or, in some cases, to the person/corporation who directs the copying.

Features of legal protection of objects of copyright according to legislation of Ukraine. In this article, the authors examines features of providing the legal protection of copyright in accordance with existing legislation. At the same time, in the process of research focus attention on a faults of current legislation, and form the main directions of improvement of legislation in accordance with the international legal standards in the field of copyright protection.

Key words: copyright, copyright, legal protection, legislation, literary work, Web site, computer program.

Основними напрямками духовної творчості народу є наукова діяльність, література і мистецтво. Результати цих видів творчої діяльності, невичерпні за формами, прийомами, способами об'єктивного вираження духовного багатства людини, є предметом правової охорони. Певні суспільні відносини, що виникають у зв'язку з їх використанням, потребують правового регулювання, яке бере на

себе авторське право. В об'єктивному розумінні авторське право – це сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають внаслідок створення і використання творів науки, літератури та мистецтва. У суб'єктивному розумінні – це сукупність прав, які належать автору або його правонаступникам у зв'язку зі створенням і використанням твору літератури, науки і мистецтва.